

Passieve vismonitoring zoete Rijkswateren:

Voortgangsrapportage april – november 2009

O.A. van Keeken, J.A.M. Wiegierinck, J. van Willigen,
H.J. Westerink, H.V. Winter & H. Heessen

Rapport C140/09

IMARES Wageningen UR

(IMARES - institute for Marine Resources & Ecosystem Studies)

Opdrachtgever:

RWS-RIZA
Postbus 17
8200 AA Lelystad

Publicatiedatum:

18 december 2009

IMARES is:

- een onafhankelijk, objectief en gezaghebbend instituut dat kennis levert die noodzakelijk is voor integrale duurzame bescherming, exploitatie en ruimtelijk gebruik van de zee en kustzones;
- een instituut dat de benodigde kennis levert voor een geïntegreerde duurzame bescherming, exploitatie en ruimtelijk gebruik van zee en kustzones;
- een belangrijke, proactieve speler in nationale en internationale mariene onderzoeksnetwerken (zoals ICES en EFARO).

© 2009 IMARES Wageningen UR

IMARES is geregistreerd in het
Handelsregister Amsterdam nr. 34135929,
BTW nr. NL 811383696B04.

De Directie van IMARES is niet aansprakelijk voor gevolgschade, noch voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van IMARES; opdrachtgever vrijwaart IMARES van aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag weergegeven en/of gepubliceerd worden, gefotokopieerd of op enige andere manier gebruikt worden zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

A_4_3_1-V78.0

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
2. Passieve monitoring 2009.....	4
2.1 Fuikenregistraties	4
2.2 Zalmsteekbemonsteringen.....	6
3. Kwaliteitsborging	8
Verantwoording	9

1. Inleiding

In deze rapportage wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken per 30 november 2009 van de passieve vismonitoring in het kader van de MWTL-monitoring. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Rijkswaterstaat RIZA en het Ministerie Van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

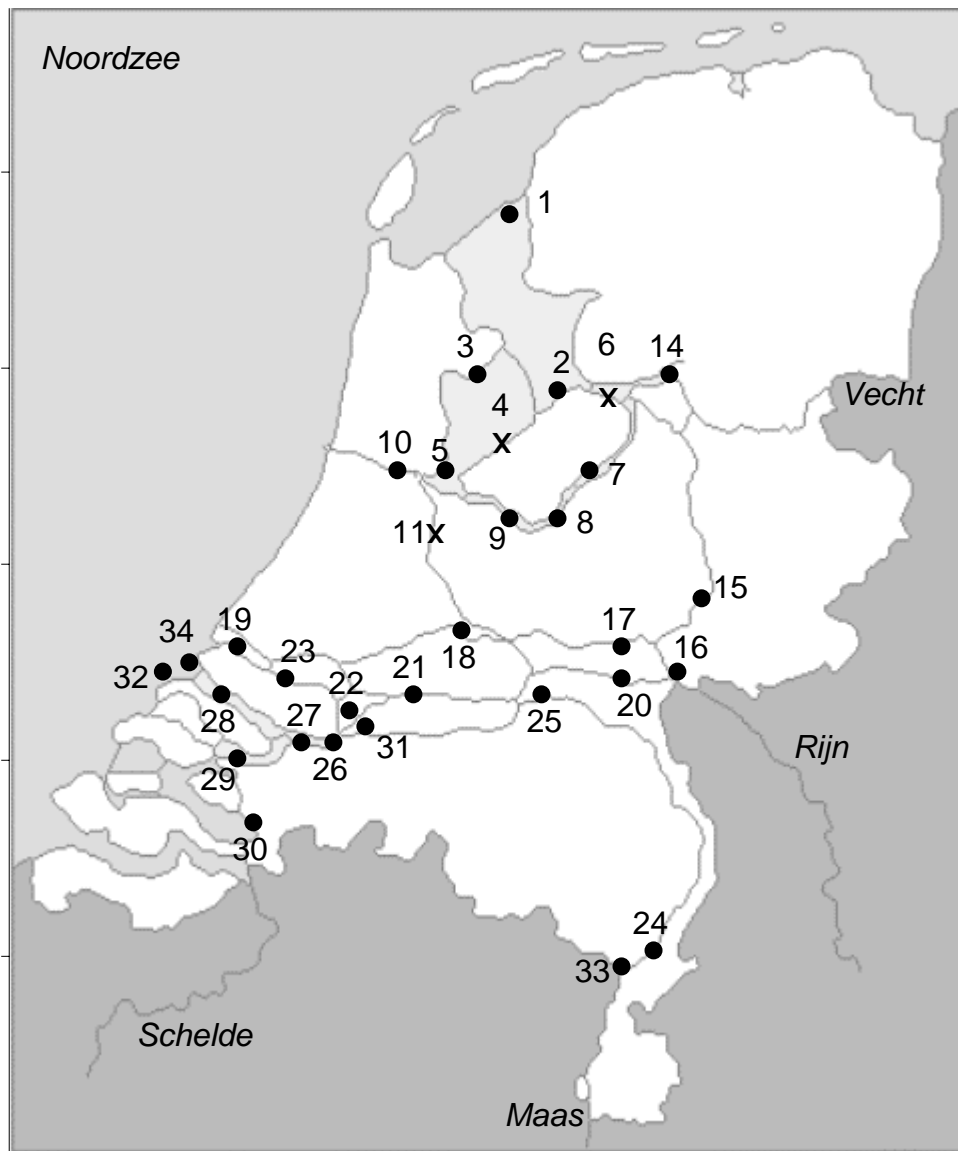
2. Passieve monitoring 2009

2.1 Fuikenregistraties

In de Nederlandse rijkswateren wordt van 30 meewerkende beroepsvissers de fuiken bemonsterd (Figuur 1). In dit rapport zijn de locaties genummerd van 1 t/m 34, waarbij de gebieden 12 en 13 al in het begin van de monitoringsperiode (vanaf 1993) zijn afgevallen en gebied 11 sinds 2001. Met ingang van 2006 zijn tevens gebieden 4 en 6 afgevallen. De ene beroepsvisser is gestopt, met de andere beroepsvisser kon geen overeenstemming gevonden worden over vergoeding voor de bemonstering, naar aanleiding van de perikelen rond de gunning en onderhandelingen met andere partijen. Met alle andere beroepsvissers is wel een overeenkomst gesloten kunnen worden. In 2008 is de beroepsvisser in gebied 23 gestopt en is de monitoring in dit gebied overgenomen door een andere beroepsvisser die al in het programma zit, zodat de monitoring wordt gecontinueerd.

Op de meeste locaties worden gewone aalfuiken, zogenaamde staande (hok-) fuiken gebruikt. In de Maas, direct onder de stuw te Lith (gebied 25) en beneden de stuw te Linne (gebied 33) wordt de monitoring uitgevoerd met behulp van een ankerkuil, die in de stroom wordt geplaatst. Op deze locatie wordt geen normale fuikvisserij bedreven. Vanwege te sterke stroming en/of andere oorzaken, met name fuikdiefstal, is in rivieren het gebruik van staande fuiken aan stokken slechts zeer beperkt mogelijk. In plaats daarvan wordt veelal met schietfuiken gevist. Daarnaast wordt ook met treinen van fuiken gevist. Dit zijn series van met elkaar verbonden fuiken, die alle met de punt naar de stroom gericht staan. De vistuigen die door de meewerkende vissers worden gebruikt zijn primair gericht op het vangen van hun voornaamste inkomstenbron: de aal. Ook de maaswijdte (18-20 mm gestrekte maas) is hierop aangepast. De overige soorten belanden als bijvangst in deze fuiken. Aan de meewerkende vissers is gevraagd van hun totale bestand aan fuiken vier fuiken te selecteren en hiervan de vangsten te registreren. Bij de selectie van de fuiken is gevraagd om die fuiken te kiezen waarvan ze verwachten dat daar de grootste soortendiversiteit mee kan worden waargenomen en niet noodzakelijkerwijs de hoogste aalvangst.

Gedurende het fuikseizoen worden in alle visgebieden bij iedere lichte vangst van de vier geselecteerde fuiken geregistreerd op een standaardformulier. Op alle locaties worden de vangsten van baars, snoekbaars, pos, blankvoorn en brasem en in het IJsselmeer/Markermeer gebied daarnaast ook spiering niet geregistreerd, aangezien dit de vissers veel tijd kost.

Figuur 1. Overzicht van de locaties van de fuiken die worden geregistreerd

Aan het begin van het vangstseizoen 2009 zijn voor de visgebieden pakketten samengesteld en opgestuurd. Dit pakket bevat:

- Brief met instructies voor de werkwijze van dat jaar.
- Voorbeeld vangstregistratieformulier.
- Lege vangstregistratieformulieren.
- Kaart waarop de locaties van de fuiken aangegeven moeten worden.
- Reeds gefrankeerde retourenvelop voor het terugzenden van het kaartje, de ingevulde vangstregistratieformulieren en een nota.

Gevraagd is om evenals verleden jaren gedurende de zomer de eerste helft van de monsterformulieren te versturen. Hierdoor is een deel van de gegevens al ingevoerd in de computer. Tussentijds is (meestal telefonisch) contact geweest met de vissers wanneer deze problemen hadden met het invullen van het formulier of moeite hadden een bepaalde vis te determineren.

Naar aanleiding van het verbod op aalvisserij dit jaar gedurende oktober/november, waarvoor voor dit projectonderdeel geen ontheffing is verleend door het Ministerie van LNV Dienst Regelingen, is gevraagd om al in oktober de gegevens van de tweede helft van het jaar op te sturen.

Geplande werkzaamheden voor december 2009 - maart 2010:

- Invoer van de resterende vangstregistratiegegevens.
- Controleren van de gegevens.
- Verwerking van de gegevens en rapportage (concept eindrapport per 1 april 2010, definitieve eindrapport per 1 mei 2010).

2.2 Zalmsteekbemonsteringen

Op een vijftal locaties in het Nederlandse deel van het rivierengebied wordt de zalmsteekbemonstering uitgevoerd naar stroomopwaarts trekkende anadrome vis (met name zalm en zeeforel en indien aanwezig ook fint, elft en houting). Bij de monitoring wordt gedurende twaalf weken met behulp van zalmsteken door beroepsvissers gevist. De monitoring is opgezet om inzicht te krijgen in een mogelijk herstel van de salmonidenpopulaties en om uitzetactiviteiten bovenstrooms te kunnen evalueren.

Zalmsteken zijn grofmazige fuiken met een gestrekte maasopening van 14 cm vooraan die aflopen tot 7 cm achterin het net. De fuiken zijn met de opening tegen de stroom in gezet en voorzien van een schutwand dat tot de oever loopt. In 2009 wordt op de volgende locaties gevist door beroepsvissers (Figuur 2):

IJssel: in de bovenloop van de IJssel (direct bij de splitsing Nederrijn/IJssel) wordt met behulp van 1 zalmsteek gevist

Nederrijn: in de Nederrijn (nabij de splitsing Nederrijn/IJssel) wordt met behulp van 1 zalmsteek gevist

Lek: in de Lek wordt gevist met behulp van twee zalmsteken in het stuwkanaal van het sluzencomplex te Hagestein. Dit is de eerste barrière die optrekkende salmoniden op de Lek tegenkomen.

Maas: in de Maas wordt met één zalmsteek gevist stroomafwaarts van de stuw bij Lith (de eerste barriere in de Maas). Deze is nabij de uitstroomopening van de vistrap geplaatst.

Waal: in de Waal/Boven Merwede is met twee en indien mogelijk met drie zalmsteken gevist ter hoogte van Woudrichem en Gorinchem.

Alle zalmsteekvissers zijn minimaal eenmaal per monsterperiode bezocht om de vangstopstelling, determinatie en dataverwerking te controleren. Bij deze locaties wezen de controles uit dat de bemonstering en determinatie van vis verliep zoals afgesproken. De gegevens van de eerste periode (juni –juli 2009) van alle vissers zijn binnen. Voor de visserij met zalmsteken gedurende de sluiting van de aalvisserij in oktober/november is wel ontheffing verleend door het Ministerie van LNV Dienst Regelingen. Hierdoor heeft de visserij gewoon plaatsgevonden. De tweede periode is net afgesloten (oktober tot eind november). Deze gegevens en logboeken moeten grotendeels nog verzameld worden van de desbetreffende beroepsvissers. Invoer van alle gegevens zal in december 2009 - februari 2010 plaatsvinden.

Figuur 2. Overzicht van de locaties van de zalmsteken die worden geregistreerd

3. Kwaliteitsborging

IMARES beschikt over een ISO 9001:2000 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem (certificaatnummer: 08602-2004-AQ-ROT-RvA). Dit certificaat is geldig tot 15 december 2009. De organisatie is gecertificeerd sinds 27 februari 2001. De certificering is uitgevoerd door DNV Certification B.V. Het laatste controlebezoek vond plaats op 22-24 april 2009. Daarnaast beschikt het chemisch laboratorium van de afdeling Milieu over een NEN-EN-ISO/IEC 17025:2005 accreditatie voor testlaboratoria met nummer L097. Deze accreditatie is geldig tot 27 maart 2013 en is voor het eerst verleend op 27 maart 1997; deze accreditatie is verleend door de Raad voor Accreditatie.

Verantwoording

Rapport C140/09
Projectnummer: 4.39.21000.03

Verantwoording

Dit rapport is met grote zorgvuldigheid tot stand gekomen. De wetenschappelijke kwaliteit is intern getoetst door een collega-onderzoeker en het betreffende afdelingshoofd van IMARES.

Akkoord: Dr. H.J.L. Heessen
Onderzoeker afd. ecologie

Handtekening:

Datum: 18 december 2009

Akkoord: Drs. J.Asjes
Hoofd afd. Ecologie

Handtekening:

Datum: 18 december 2009

Aantal exemplaren: 9
Aantal pagina's: 9
Aantal figuren: 2